

ANÀLISI DE CONJUNTURA DE LA UTOPIA SOCIALISTA

JOÃO PEDRO STÉDILE

MST i "Vía Campesina", Brasil

A mitjan segle XIX, Marx, Engels i altres pensadors de la classe treballadora van desvetllar, a partir de la filosofia, la sociologia, la història i l'economia política, la naturalesa perversa del funcionament del capitalisme. Van descriure amb tots els ets i uts les lleis que mouen aquesta mena de producció. Van denunciar com és una manera perversa d'organitzar la producció en la societat, perquè es fonamenta principalment en l'explotació del treball d'aquells que produeixen tots els béns i les riqueses. El capital tot ho transforma en mercaderia. I, aleshores, explota el treball i va acumulant riqueses. Cada cop més.

Però també van descobrir que aquesta manera d'organitzar porta una contradicció insuperable. Els béns són produïts per la majoria (els que viuen del treball), però la seva apropiació és feta per una minoria (els capitalistes). D'aquí que aquesta societat produeix cada vegada més pobres i menys rics —però milionaris.

Van diagnosticar que hauríem de construir una nova manera d'organitzar la producció, en què els treballadors fóssim els propietaris, els destinataris del nostre propi treball. I la van anomenar "socialisme", perquè té com a base la "socialització" de tota riquesa creada, per tal d'atendre les necessitats de cada poble.

També van defensar que aquesta transició del capitalisme cap al socialisme no seria realitzada per la voluntat de cap idealista, intel·lectual o guia genial, sinó que tan sols seria possible si els treballadors s'organitzessin, lluitessin i conquerissin els canvis. D'aquí la frase: "L'emancipació dels treballadors tan sols serà possible com a resultat de la seva organització!"

Han passat moltes dècades. Moltes lluites de la classe treballadora. Molts intents de construcció del socialisme. Hi han hagut revolucions socials, populars, que han sacsejat la humanitat per la seva magnitud i generositat, com ara la revolució russa, la xinesa, la cubana...

Moltes van fracassar. I hi ha moltes anàlisis i llibres que assenyalen les causes d'aquest fracàs. Potser podríem resumir, matusserament i per fer-ho més didàctic, que a la majoria d'aquests països es van substituir els capitalistes per l'estat. Van aconseguir universalitzar l'accés a l'educació, l'habitatge, la salut, la feina, però a la pràctica els treballadors encara no han pogut construir el socialisme com una societat en què les riqueses i el

poder fossin, de fet, per a tothom. No han aconseguit que aquesta socialització sigui realment **democràtica**.

I mentre els treballadors com a classe s'aboquen damunt les seves experiències històriques, el capitalisme no s'ha aturat. Ans el contrari: ha avançat encara més.

En els últims 20 anys, el capitalisme ha arribat a una **nova fase**: el domini del capital financer i internacional sobre tota l'economia i sobre tots els països. Avui, diuen els estudiosos, únicament 500 empreses transnacionals controlen més del 60% de tota la riquesa del planeta, i donen feina a menys del 5% de la població. Entre elles, les empreses més grans, controlen riqueses superiors a l'economia nacional de més de la meitat de tots els països del món!

El capitalisme està sota el control dels bancs. El capital ara és internacional. Té la seva matriu als països desenvolupats i a partir d'aquí controlen la producció, el treball, el comerç arreu del món. Per això trenca amb les regles i sobirania nacional. Imposa les seves pròpies regles. Se serveix dels organismes internacionals, que abans eren dels governs i dels pobles. I ara les Nacions Unides, la FAO, l'OMC, l'OIT, el Banc Mundial, l'FMI i tractats multilaterals de TLCs, etc. són tan sols instruments per donar ampla llibertat d'acció a aquest capital de naturalesa internacional. És per això que han adjectivat la seva política de "neoliberal". És a dir: exigeixen una nova i ampla llibertat per la circulació del capital arreu del món.

Però, tal i com els pensadors clàssics ja havien advertit, totes les formes d'explotació del capital porten, en sí mateixes, **contradiccions**, és a dir, efectes contraris, que duen a denunciar-ho, i a elevar el nivell de consciència dels explotats sobre els seus explotadors.

El capitalisme s'ha ensenyorit de tot el món, inclosa la vella Rússia i la poblada Xina. El capital mana en els governs, en les fronteres, en tot! Tanmateix, continua generant noves contradiccions, cada cop més espantoses. Cada cop és més clar que la forma capitalista és incompatible amb la preservació dels recursos naturals (que són finits), amb el medi ambient, amb els recursos que tenim al planeta per sobreviure. Al transformar-se tot plegat en mercaderia (les plantes, les llavors, l'aigua, els rius, els gens, la cultura, els hàbits, els coneixements...) s'explota tothom, s'explota tot. I posen en perill la supervivència.

El domini del capital financer prioritza l'acumulació de riqueses en la circulació cada cop més distant del treball. Per això **no generen més llocs de treball**. Cada any 5 milions d'operaris perden el seu lloc de treball arreu del món. Milions de persones emigren dels seus països a la recerca de condicions de supervivència. El capital ha deixat el nostre planeta a la deriva. Però les conseqüències estan apareixent ràpidament. En l'escalfament global, en la contaminació, en l'infern provocat pel trànsit dels automòbils en totes les grans ciutats, en la manca d'aigua, feina i renda.

En el cor de l'imperi, l'economia dels Estats Units **comença a patinar**. El monstre comença a tossir. I segurament intentarà emportar-se moltes víctimes. Perquè la reacció de la lògica del capital, en totes les crisis, és sempre apel·lar a la **sortida bèl·lica**. Lenin, Bujarin i Rosa Luxemburg ens van explicar que, com que la guerra destrueix les mercaderies (armes, munició, edificis, treball humà... persones), el capital fa servir aquesta tàctica per obrir espai a un nou període d'expansió del capital. És això el que s'està fent a l'Iraq, l'Afganistan, Palestina, l'Iran, Corea, Kosovo, Somàlia, Haití, Kènia i Colòmbia.

Aquesta fase internacional demostra moltes lliçons que no estaven tan clares als segles XIX i XX.

Els treballadors estan aprenent que la forma d'explotació del treball i el domini del capital és cada cop més internacional. I realitzada amb els mateixos mètodes a tot arreu. Ara bé, els treballadors hauran de dur a terme **lluites i mobilitzacions també a nivell internacional**. Per afrontar un mateix enemic comú. Abans, l'explotació es donava sobretot a la fàbrica. Ara, al centrar l'explotació en l'esfera de la circulació, el capital explota tothom, i cobra taxes d'interès estúpides, pagades fins i tot pel pobre quan compra una planxa a terminis. El pobre és explotat a l'hora de pagar impostos incorporats en el preu de les mercaderies. L'estat el recull i el traspassa als bancs, com a pagament d'un fals deute intern, mai vist, i impagable. La majoria dels països perifèrics destinen entre un 15 i un 30% de totes les receptes públiques per pagar els interessos del deute intern i extern, que s'embutxaquen els bancs.

El capital explota, amb les seves empreses transnacionals, taxes exorbitades de llum elèctrica, del fetitxe del mòbil, del consum obligatori d'aigua, del transport públic. Ara bé, no és tan sols l'operari industrial el centre de l'explotació; totes les classes populars, difuses, sense feina, també són explotades. Per tant, es creen les condicions objectives perquè el poble s'adoni de l'explotació del capital financer i de la

subordinació dels governs a aquestes polítiques.

Si l'explotació del capital i la seva acumulació avancen arreu, sense límits, no passa el mateix, malauradament, amb la consciència i la capacitat d'organització del poble. Vivim encara un llarg període de derrota de les classes treballadores. L'hegemonia mundial del capital provoca una correlació de forces adverses. És com si el poble descobrís la mida de la força del monstre i, aleshores, espantat, té por de reaccionar.

Però vindrà **una nova onada de mobilització** a càrrec de les noves generacions. Ara bé, amb un nou tarannà. En el passat creïem que el camí per arribar a una societat més justa i igualitària, el socialisme, consistia només a seguir un partit. O que n'hi havia prou a assaltar el palau. Hem après que el poble necessita organitzar-se de totes les maneres possibles. Als barris, escoles, fàbriques, comunitats rurals, esglésies i sindicats. El partit és un dels instruments per fer-ho. És el partit el que ha de discutir i articular projectes per la societat. Però l'organització de la força popular ha de tenir lloc en totes les esferes de la vida social.

Hem descobert també que **no n'hi ha prou a elegir els governs**. Que el canvi de societat, el socialisme, no és tan sols arribar al govern, prendre l'estat. El socialisme comporta canvis profunds en l'estructura de la manera com funciona la societat. Canvi en els propietaris dels mitjans de producció, per tal que els treballadors cobrin segons el seu treball. Canvis en les relacions socials, entre persones i classes. Perquè se superin tota mena de discriminacions i prejudicis (el color de la pell, la diferència racial –ja que no existeixen races entre els éssers humans–, gènere, edat, opcions culturals, religioses i sexuals.) El socialisme és també un règim polític on el poble té, de fet, poder de decisió.

El socialisme comporta reorganitzar la producció per tal d'atendre les necessitats bàsiques de cada poble. Comporta una societat que destinarà gran part del seu temps a la cultura, per tal que totes les personis tinguin oportunitat de cultivar les arts, en les seves innumerables formes de manifestació. Comporta que l'estat estari al servei dels interessos de la majoria. Per anar transformant-lo i algun dia deixar d'existir.

Tot això sembla llunyà. Però el capitalisme globalitzat està escurçant el camí. Creguin-s'ho: en els propers anys hi haurà grans canvis en la humanitat. Nous vents comencen a bufar...